

ОСОБИСТІСНА РИГІДНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ПРОКРАСТИНАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

PERSONAL RIGIDITY IN THE CONTEXT OF THE PROBLEM OF PROCRASTINATION OF CIVIL SERVANTS IN MANAGEMENT

Стаття присвячена визначенню поняття особистісної ригідності, яка є предиктором прокрастинації державних службовців в управлінській діяльності. Обґрунтовано, що прояви в професійній діяльності ригідності мислення як однієї з форм фіксованої поведінки державних службовців знижують рівень виконання повноважень органів державного управління. Управління як суспільне явище, відпрацьоване й пристосоване людьми для розв'язання соціальних і життєвих проблем, має різноманітний характер, об'єднує багато компонентів і взаємозв'язків. Це зумовлено тим, що в управлінні як суб'єктом, так і об'єктом керувального впливу виступає людина. Саме державний службовець як відповідальна особистість має бути здатним до належного здійснення службових обов'язків і прийняття та виконання державних рішень без прокрастинації. Зазначене вимагає необхідності організації ефективної системи підготовки кваліфікованих державних службовців, здатних до невідкладної управлінської діяльності. Ця система повинна бути спрямована на формування навичок, за допомогою яких державні службовці були б здатні до активності, завзятості, твердості принципів, стабільності поведінки в управлінській діяльності. У результаті аналізу наукових джерел з'ясовано суть поняття особистісної ригідності мислення як предиктора прокрастинації державних службовців.

Мета роботи полягає в теоретичному аналізі й визначенні поняття особистісної ригідності мислення як предиктора прокрастинації виконання справ і прийняття управлінських рішень державних службовців. Відповідно до мети були виділені такі завдання: дати визначення поняття ригідності мислення та прокрастинації; розглянути основні теорії ригідності мислення; характеризувати особистісну ригідність мислення як предиктора прокрастинації виконання справ і прийняття управлінських рішень державних службовців; виявити характерні показники ригідності мислення в управлінській діяльності.

Методи дослідження, що використовуються в роботі: аналіз наукової літератури, нормативно-правових актів. Дослідження може бути корисним для усвідомлення негативного впливу особистісної ригідності мислення, яка є предиктором прокрастинації виконання справ і прийняття рішень у сфері державного управління.

Ефективна управлінська діяльність державних службовців має велике значення для здійснення реформаційних процесів у країні. Аналіз і осмислювання не тільки власної діяльності, а й політичного життя, політичних відносин, політичної діяльності в державі допомагає оцінити й зрозуміти недоліки управління в стані прокрастинації виконання справ і прийняття рішень. Низька активність, нестабільність поведінки, негнучкість реагування на нові соціальні проблеми є наслідками проявів особистісної ригідності мислення державних службовців. Одним зі

шляхів неефективної управлінської діяльності є прояви особистісної ригідності мислення державних службовців, які являють собою стійку властивість, що характеризує нездатність людини до зміни наміченої програми (дій, рішень) в умовах, які об'єктивно вимагають її перебудови. Особистісна ригідність мислення державних службовців є предиктором прокрастинації виконання справ і прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: ригідність мислення, особистісна ригідність мислення, державний службовець, предиктор, прокрастинація.

The article is devoted to the definition of personal rigidity, which is a predictor of procrastination of civil servants in management. It is substantiated that manifestations in professional activity of rigidity of thinking as one of the forms of fixed behavior of civil servants, reduces the level of performance of powers of public administration bodies. Management as a social phenomenon, worked out and adapted by people to solve social and life problems, has a diverse nature, combines many components and relationships. This is due to the fact that in the management of both the subject and the object of control is a person. It is the civil servant, as a responsible person, who must be able to perform his or her duties properly and to make and implement public decisions without procrastination. This requires the need for an effective system of training qualified civil servants capable of urgent management activities. This system should be aimed at developing skills through which civil servants would be able to activity, perseverance, firmness of principles, stability of behavior in management. The analysis of scientific sources clarifies the essence of the concept of personal rigidity of thinking as a predictor of procrastination of civil servants.

The purpose of this work is to theoretically analyze and define the concept of personal rigidity of thinking as a predictor of procrastination of cases and management decisions of civil servants.

According to the purpose the following tasks were allocated: define the concepts of rigidity of thinking and procrastination; consider the basic theories of rigidity of thinking; to characterize personal rigidity of thinking as a predictor of procrastination of performance of affairs and acceptance of administrative decisions of civil servants; identify characteristic indicators of rigidity of thinking in management.

Research methods used in the work: analysis of scientific literature, regulations. Research can be useful for understanding the negative impact of personal rigidity of thinking, which is a predictor of procrastination of business and decision-making in public administration.

Effective management of civil servants is of great importance for the implementation of reform processes in the country. Analysis and understanding of not only their own activities, but also political life, political relations, political activities in the state helps to assess and understand the shortcomings of management in a state of procrastination of affairs and decision-making. Low activity, instability of behavior, inflexibility to respond

УДК 159.944.3

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020.20.15>

Котляр Л.І.

к. психол. наук, доцент,
докторант кафедри публічного управління та публічної служби
Національна академія державного управління при Президентові України

to new social problems are the consequences of manifestations of personal rigidity of thinking of civil servants. One of the ways of ineffective management is the manifestation of personal rigidity of thinking of civil servants, which is a stable property that characterizes the inability of a person to change the planned program (actions,

decisions) in conditions that objectively require its restructuring. Personal rigidity of thinking of civil servants is a predictor of procrastination of business and management decisions.

Key words: rigidity of thinking, personal rigidity of thinking, civil servant, predictor, procrastination.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Процеси як розвитку держави, так і виходу її з кризи пов'язані насамперед із розв'язанням проблем самоорганізації, тобто подоланням невідповідностей стану суб'єктів державного управління та громадського суспільства сучасному світовому рівню та вимогам їх організації та функціонування, а також проблем удосконалення суб'єкт-об'єктних відносин [1, с. 41–42]. На нашу думку, ефективність управлінської діяльності й кар'єрного зростання визначається самоорганізацією самих державних службовців, здатністю до активного й адаптивного реагування на вимоги об'єктивних ситуацій. Така здатність дає можливість не проявляти особистісну ригідність мислення, виконувати справи й приймати управлінські рішення без прокрастинації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій статті були з'ясовані наукові підходи до визначення термінів «особистісна ригідність мислення» та «прокрастинація». Також були виявлені такі характерні показники ригідності мислення державних службовців в управлінській діяльності: інертність, негнучкість мислення, нездатність перемикнути на новий спосіб розв'язання завдання, інертність фіксованої установки, повільний перехід від одного стереотипного способу дій до іншого, нешвидка зміна рівня домагань. Усе це змушує державних службовців застосовувати поведінку, яка характеризується повторюваністю дій, відкладанням справ та управлінських рішень на потім.

Представлений авторський погляд щодо негативного впливу особистісної ригідності мислення, яка являє собою стійку властивість, що характеризує нездатність людини до зміни наміченої програми в умовах, які об'єктивно вимагають її перебудови. Особистісна ригідність мислення державних службовців є предиктором прокрастинації виконання справ і прийняття управлінських рішень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність дослідження зумовлена тим, що особистісна ригідність мислення державних службовців негативно впливає на управлінську діяльність та є предиктором прокрастинації виконання справ і прийняття рішень державних службовців.

У науковому дослідженні дано визначення феномена прокрастинації, який проявляється в управлінській діяльності державних службовців. Проблема прокрастинації розглядається як розлад вольових процесів, самопокладання, цілеспрямованості, самоорганізованості та є відкладанням або униканням прийняття та реалізації управлінських рішень.

Науковий аналіз дозволив з'ясувати, що ригідність мислення є однією з форм фіксованої поведінки державних службовців в управлінській діяльності.

Мета статті – дослідити особистісну ригідність у контексті проблеми прокрастинації державних службовців в управлінській діяльності.

Вклад основного матеріалу. Одним зі шляхів неефективної управлінської діяльності є прояви ригідності мислення як однієї з форм фіксованої поведінки державних службовців, що знижує рівень виконання повноважень органів державного управління. Усвідомлення державними службовцями негативного впливу саме особистісної ригідності мислення є важливим завданням як для підвищення ефективності власного кар'єрного зростання, так і для здійснення управлінської діяльності.

Зазначимо, що велике значення в управлінській діяльності державних службовців мають їхні професійні якості. Такі науковці, як М. Джаманова, Л. Карамушка, О. Леонтьєв, Р. Немов, В. Солоніна й інші досліджували ці питання та визначали, що професійні якості – це індивідуально-психологічні властивості особистості людини, які відрізняють її від інших і відповідають вимогам такої професійної діяльності. Ці властивості є умовою її успішного виконання. Треба відзначити, що для виконання певної інтелектуальної діяльності (опрацювання інформації, дослідження та освоєння нових дій) потрібен середній рівень мозкової активності, так званий стан готовності. Кожна людина має свій оптимум активації (активності мозку й тіла), в ході якого реєструється зростання мотивації діяльності, виникають та утримуються позитивні емоції [11]. Ми вважаємо, що низький рівень готовності до виконання інтелектуальної діяльності дає можливість виявлення особистісної ригідності мислення державних службовців та є предиктором прокрастинації виконання справ і прийняття рішень в управлінській діяльності.

Питаннями розуміння механізмів прокрастинації займалися Є. Базика, Н. Боровська, Т. Вайда, Я. Варваричева, В. Воробйова, М. Дворник, М. Кузнецов, Ю. Шайгородський та інші.

Ми погоджуємося з думкою дослідниці Є. Базики, яка вважає, що прокрастинація є розладом вольових процесів, самопокладання, цілеспрямованості, самоорганізованості. Це особистості з нерозвиненими, несформованими вольовими процесами, які не вміють чи не здатні подолати самих себе, свої лінощі [2].

Надалі перейдемо до розгляду сутності феномену ригідності мислення. Фізіологічний механізм ригідності був розкритий І. Павловим. Ригідність дослідником розглядалася як одна з форм фіксованої поведінки. Автор надавав цьому стану дуже велике значення, зближуючи його зі стереотипністю та нав'язливістю. Фундаментом ригідності є застійність або інертність нервових процесів, де «інертність, з одного боку, є нормальним явищем, а з іншого – перехідним у патологічний стан у разі відомих мір» [7].

Важливо також звернути увагу на те, що в науковій літературі висловлюються думки про необхідність розрізняти такі поняття, як ригідність та інертність, що виражається в нездатності до швидких перемикань. У зв'язку із цим Г. Залевський вважає, що ригідність та інертність – це поняття не тотожні й не зводяться до такого явища, яке вимірюється «швидкістю переходу від одного стереотипного способу розумової або практичної дії до іншого» [5]. Автор вважає, що ригідність і крайня її міра (фіксовані форми поведінки) зумовлені філогенезом. Цілісну людину дослідник розуміє в єдності з умовами її життєдіяльності, а фіксовані форми поведінки забезпечують момент переходу від одних умов життєдіяльності до інших, коли відбувається зіткнення старого досвіду з новим, таким, що лише зароджується [5]. Згідно з інтерпретацією Г. Залевського, ригідні особистості характеризуються тривожністю та почуттям провини, неспокоєм, нав'язливими сумнівами, пригніченим жорстким суперего, недовірливістю, почуттям неповноцінності, відчуженням і соціальною ізольованістю [6].

На думку Б. Ломова неправомірно змішувати ригідність зі стійкістю – морально-вольовою рисою, одним з яскравих проявів твердості характеру. Ригідність у його розумінні стоїть близько до тієї нерозумної наполегливості, що називається впертістю [8].

Згідно з позицією Е. Галажинського, ригідність фіксує позаситуативну диспозиційність, що стала стійкою властивістю людини («осо-

бистісна ригідність»). Автор розглядає ригідність як позаситуативний особовий конструкт, що характеризує міру відвертості людини в процесі взаємодії зі світом [4].

У зв'язку із цим ригідних людей характеризують такі прояви: підозрілість, очікування несприятливих подій, тривога, страх відторгнення від мікросоціального оточення. Афективні дії водночас часто мають характер психологічного захисту від дійсного, а скоріше надуманого недоброзрозумливого ставлення [12].

Висновки. Проведений теоретичний аналіз показав, що стан прокрастинації, який проявляється в управлінській діяльності державних службовців, розуміється як розлад вольових процесів, самопокладання, цілеспрямованості, самоорганізованості та є відкладанням або униканням прийняття та реалізації управлінських рішень. Установлено, що прояви ригідності мислення як однієї з форм фіксованої поведінки державних службовців знижує рівень виконання повноважень органів державного управління.

Характерними показниками ригідності мислення державних службовців в управлінській діяльності є інертність, негнучкість мислення, нездатність перемикнути на новий спосіб розв'язання завдання, інертність фіксованої установки, повільний перехід від одного стереотипного способу дій до іншого, нешвидка зміна рівня домагань. Усе це змушує державних службовців застосовувати поведінку, яка характеризується повторюваністю дій, відкладанням справ та управлінських рішень на потім.

Аналіз та узагальнення науково-теоретичних підходів дозволили визначити поняття особистісної ригідності мислення державних службовців, яке являє собою стійку властивість, що характеризує нездатність людини до зміни наміченої програми в умовах, які об'єктивно вимагають її перебудови. Особистісна ригідність мислення державних службовців є предиктором прокрастинації виконання справ і прийняття рішень в управлінській діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атаманчук Г.В. Государственное управление (организационно-функциональные вопросы) : учебное пособие. Москва : ОАО «НПО «Экономика», 2000. 302 с.
2. Базика Є. Л. Феномен психофізіологічного стану прокрастинації. *Междисциплинарные исследования в науке и образовании*. Киев, 2012. № 1. URL: www.es.rae.ru/mino/158-1023.
3. Вассерман Л.И., Абабков В.А., Трифонова Е.А. Совладание со стрессом. Теория и психодиагностика. Санкт-Петербург : Речь, 2010. 192 с.
4. Галажинский Э.В. Психическая ригидность как интегральный показатель степени открытости пси-

хологической системы (в контексте проблемы самореализации личности). *Сибирский психологический журнал*. 2002. № 14. С. 48–54.

5. Залевский Г.В. Психическая ригидность в норме и патологии. Томск Изд-во Том. ун-та, 1993. 272 с.

6. Залевский В.Г., Козлова Н.В. Психическая ригидность-флексibilityность как акмеологический инвариант профессионализма. *Сибирский психол. журн*. 2007. № 22. С. 75–80.

7. Левитов Н.Д. Психические состояния персеверации и ригидности. *Вопросы психологии*. 1971. № 5. С. 133–141.

8. Ломов Б.Ф. Системность в психологии : избранные психологические труды. 3-е изд. Москва, Воронеж : МПСИ; МОДЭК, 2011. 424 с.

9. Мацюкін А.В., Перерва А.О. Мотивація та захоплення державних службовців. *Держслужбовець*.

Грудень, 2018. № 12. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2018/december/issue-12/article-41307.html>.

10. Шайгородський Ю.Ж. Феномен політичної прокрастинації як виклик стратегічному мисленню. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. Спец. вип. 2014. С. 85–91.

11. Яристый М.В. Територіальна організація влади. *Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євро інтеграції*: матер. н.- п. конф. / за ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. Київ : Вид-во НАДУ, 2003. Т. 1. С. 376–378.

12. Depressive Rumination Nature, Theory And Treatment / Eds. C. Papageorgiou, A. Wells. London, 2004. 296 p.